

Ilomantsin Jorhonkorven lakkisienikartoitus 2017

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Katri Kokkonen

JOHDANTO JA MENETELMÄT

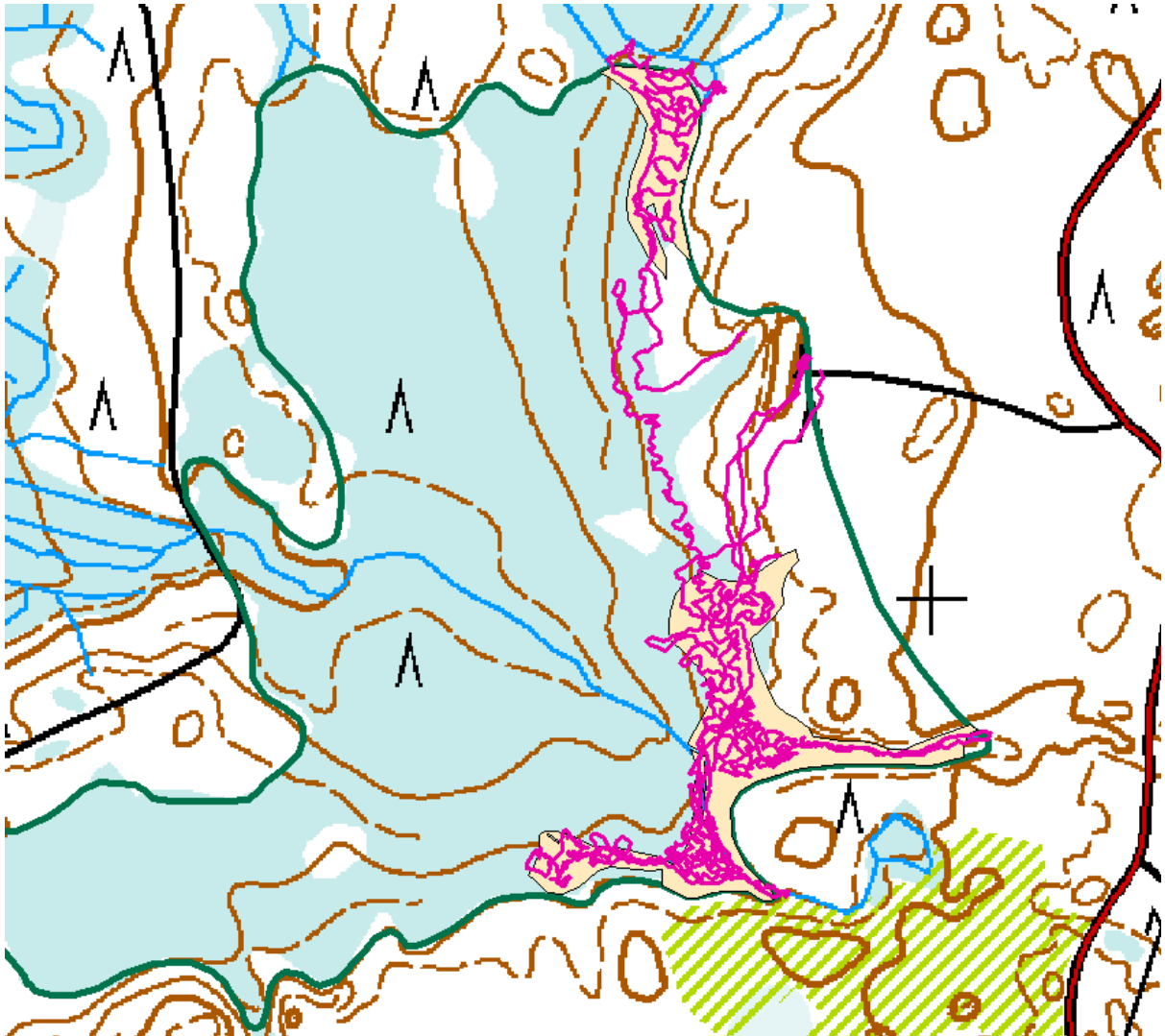
Kartoituksen tavoite ja tarkoitus

- Kartoituksen tavoitteena oli selvittää harvinaisten tai arvokasta elinympäristöä indikoivien suursienten, erityisesti helttasienten ja tattien, esiintymistä Ilomantsin Jorhonkorven tiettyjen ojien ympäristössä. Raportin tuloksia hyödynnetään Jorhonkorven Natura2000-alueen ennallistamisen ja hoidon suunnittelussa ja toteutuksessa. Raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa.

Kartoituskohde ja -menetelmät

- Jorhonkorven itäosassa sijaitseva kartoitusalue jakautui kahteen osa-alueeseen, jotka näkyvät Kartassa 1. Karttaan on merkitty myös GPS-laitteen tallentama reitti.
- Kartoitin alueen kahteen otteeseen: 2.-3.9. ja 30.9.2017. Ensimmäisellä kerralla kartoitin n. 11 h ja toisella kerralla vajaa 6 h. Kartoitus keskittyi ojanvarsiin, varsinkin toisella käyntikerralla. Merkitsin muistiin kohtaamiani tavallista harvinaisempia tai tunnistamattomia sieniä, rekisteröin niiden sijainnin GPS-laitteella (Garmin GPSmap 64s), ja keräsin näytteitä. Lisäksi huomioin kasvillisuutta ja ojien tilaa.
- Kuivanäytteitä määritin mikroskoopilla ja kirjallisuuden avulla. Muutamia näytteitä vertasin Turun yliopiston kasvimuseon kokoelmanäytteisiin, ja muutamasta kiinnostavasta näytteestä tein DNA-analyysin, kuten joistakin tympöistä. Tutkin kaikki näytteet, mutta joitakin jäi määrittämättä.
- Tavallista harvinaisempien sienilajien sijaintitiedot on tallennettu liitteenä olevaan Excel-taulukkoon.

- Lajien yleisyysarviot perustuvat kirjoihin Funga Nordica (2008), Suomen helttasienten ja tattien ekologia, levinneisyys ja uhanalaisuus (2005), Nordic Macromycetes Vol. 1 Ascomycetes (2000), *Hebeloma* (Fr.) P. Kumm. (2016), ja omaan kokemukseen. Sienten indikaattoriarvot perustuvat kirjaan Sienet ja metsien luontoarvot (2014). Uhanalaisuusarviointi on vuodelta 2010. Nimistö on Funga Nordican (2008) mukainen.

Kartta 1. Kartoitusalue (kaksi vaaleanpunaista aluetta) ja kuljettu reitti (violetti).

TULOKSET

Lajihavainnot

- Molemmilla käyntikerroilla sieniä esiintyi melko vähän. Eniten sieniä näkyi puiden lähetyvillä ja erityisen vähän avoimilla kohdilla. Syyskuun lopussa oli hyvin märkää. Tympösiä (*Hebeloma*) esiintyi yllättävästi suhteellisen paljon.
- Merkittävimmät lajihavainnot ovat Taulukossa 1. Niiden ja muiden tavallista harvinaisempien lajien koordinaatit ovat liitteenä olevassa Excel-taulukossa. Sijainnit näkyvät Kartassa 2. Uhanalaisia sienilajeja ei havaittu. Arvokkaimpia sienipaikkoja olivat leppävaltaiset kosteikot ja vanhojen

leppien ympäristöt, joissa havaittiin kaksi harvinaista, silmälläpidettävää lajia: lepikkohiippo eteläisellä osa-alueella ja tihkuhaprakas pohjoisella osa-alueella. Lisäksi vanhojen leppien lähellä kasvoi yleisempiä, arvokasta kosteikkoa ilmentäviä lajeja: keriseitikki, leppäcorpiseitikki, kääpiöseitikki, hiipposavulakki ja tihkurisakas. Leppäcorpiseitikki ja hiipposavulakki esiintyivät alueella yleisinä. Kolmas havaittu silmälläpidettävä laji oli syrjäntympönen eteläisellä letolla. Sekametsässä havaittu, yleensä kosteissa kuusikoissa kasvava, harvinaisehko sinikarhunseitikki ilmentää indikaattorikirjan mukaan luonnontilaisia kuusivaltaisia metsiä. Alueella havaittiin myös veriseitikkiä (*C. sanguineus*) nuorehkoissa sekametsissä, vaikka se yleensä kasvaa vanhoissa kuusikoissa (IA 1 luonnontilaisille kuusikoille). Mahdollisesti harvinaisia tai puutteellisesti tunnettuja lajeja olivat isoloisikka kahdella paikalla, *Hebeloma ingratum*, *Inocybe amicta*, ja nyhärüostehelmta. Aivan ojan vieressä kasvoi äskettäin tieteelle uutena kuvattu *Cortinarius pallidirimosus* -seitikki, joka ei kuitenkaan ole erityisen harvinainen ("occasional") ja esiintyy koko pohjoisella boreaalisella vyöhykkeellä kosteissa koivua kasvavissa sekametsissä (Liimatainen ym. 2014).

- Runsaimpia sienii alueella olivat "jokapaikansienet" punavyöseitikki (*C. armillatus*), kalvashapero (*Russula betularum*), harmaarousku (*Lactarius vietus*), ja pikkurousku (*L. tabidus*), sekä kosteilla paikoilla viihtyvä pattitympönen (*H. leucosarx*). Myös aiemmin harvinaisehkona sienenä pidetty, mutta puutteellisesti tunnettu tihkutympönen (*H. clavulipes*) esiintyi yleisenä. Muita yleisehköjä tai yleisiä lajeja olivat mm. keltanupikka (*Mitrula paludosa*), sammallipakka (*Crepidotus epibryus*), mustaloisikka (*Cordyceps ophioglossoides*), tummasuomuvahakas (*Hygrocybe turunda*), haisurusokas (*Entoloma nidorosum*), kosteikkorusokas (*E. sericatum*), viherlepikkorousku (*L. cyathuliformis*), risumadonlakki (*Psilocybe silvatica*), hentomalikka (*Clitocybe candicans*), rahkakynsikäs (*Lyophyllum palustre*), rahkanääpikkä (*Galerina sphagnorum*), nuppijalkarisakas (*I. napipes*), kittirisakas (*I. sindonia*), ja näädänrisakas (*I. castanea*).

Taulukko 1. Kartoituskohteen merkittävimmät lajihavainnot.

Tieteellinen nimi	Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Muu status	Runsaus (esiintymät)
<i>Hebeloma syrjense</i>	syrjäntympönen	NT		1
<i>Mycena lammiensis</i>	lepikkohiippo	NT		1
<i>Psathyrella jacobssonii</i>	tihkuhaprakas	NT, alueellisesti uhanalainen		1
<i>Cortinarius americanus</i>	keriseitikki		harvinainen	1
<i>Cortinarius caesiobrunneus</i>	sinikarhunseitikki		indikaattoriarvo IA 3	1
<i>Cortinarius helvelloides</i>	leppäcorpiseitikki		IA 1	8
<i>Cortinarius lilacinopusillus</i>	kääpiöseitikki		IA1	3
<i>Inocybe nematoloma</i>	tihkurisakas		IA 2	3
<i>Fayodia bisphaerigera</i>	hiipposavulakki		IA 1	6
<i>Inocybe amicta</i>			harvinaisehko, puutteellisesti tunnettu	1
<i>Hebeloma ingratum</i>			puutteellisesti tunnettu	1
<i>Naucoria celluloderma</i>	nyhärüostehelmta		harvinaisehko	1
<i>Cortinarius pallidirimosus</i>			harvinaisehko?	1
<i>Cordyceps longisegmentis</i>	isoloisikka		luultavasti harvinainen	2

Kartta 2. Merkittävimmät sienesiintymät (punaiset pisteet). Mahdollisissa toimenpiteissä huomioitavia paikkoja merkattu violetilla ja numeroitu:

1. Silmälläpidettävien lajien esiintymät: *Hebeloma syrjense* letolla melko kaukana ojasta, *Mycena lammiensis* 7-8 m päässä ojasta ja sen lähellä ojien välissä arvokas sienikeskittymä; varottava mahdollisissa toimenpiteissä.
2. Violetilla ympäröity karttaan merkitty oja on maastossa olematon tai hyvin matala ja umpeenkasvanut, eikä tarvitse täyttämistä.
3. Puro; ei toimenpiteitä.
4. Violetilla merkatus kohdasta itään ei maastossa ole ojaa kuten kartassa, vaan notkelma.
5. Violetilla merkatus kohdasta pohjoiseen oja umpeenkasvanut ja matala, ja vieressä indikaattorisieniä, joten ei toimenpiteitä.
6. Ojien välissä arvokas lepikko, jossa mm. alueellisesti uhanalainen *Psathyrella jacobssonii*; varottava mahdollisissa toimenpiteissä.

HOITO YM. SUOSITUKSET

- Ainakaan tänä, kosteana syksynä suo ei vaikuttanut kuivuneelta, paitsi ojien välittömässä läheisyydessä. Arvokkaimmat sienikeskittymät sijaitsivat melko kaukana ojista ja niissä esiintyneet harvinaisimmat lajit ovat kosteikkolajeja. Siten syvästä säilyneiden ojien täyttäminen voisi vaikuttaa edullisesti sienilajiston säilymiseen ja monipuolistumiseen. Kuitenkin ojien umpeuttaminen tulisi

toteuttaa siten, ettei vahingoiteta nykyisiä arvokkaita suo- ja sienialueita, mielellään ilman raskaita koneita (lapiolla?). Erityisesti vanhoja leppiä ja niiden ympäristöjä ei saisi vahingoittaa. Paikoin ojat olivat hyvin umpeenkasvaneita, eivätkä tarvitse ennallistamista (Kartta 2).

- Kaakkoisosassa neljän metrin päässä ojasta virtasi rinteeltä lähdenoro, jota on varottava turmelemasta (Kartta 2, koord. 62,93298; 31,13648). Lisäksi noron ympäristössä ja siitä länteen päin ojanvarsi oli tavallista rehevempää ja siellä esiintyi joitakin tavallista harvinaisempia sieniä, joten mahdollisten toimenpiteiden kanssa on oltava varovainen.
- Ojien vieressä ei havaittu erityisen harvinaisia lajeja, mutta hyvä jos toimenpiteissä voitaisiin säästää myös ”pikkuharvinaisuuksien” esiintymiä (*Cordyceps longisegmentis*, *Cortinarius pallidirimosus*, lähdenoron ympäristön sienet).

KIRJALLISUUSVIITTEET

Beker, H. J., Eberhardt, U. & Vesterholt, J. 2016: *Hebeloma* (Fr.) P. Kumm. Fungi Europaei 14. Lomazzo, Italia.

von Bonsdorff, T., Kytövuori, I., Vauras, J., Huhtinen, S., Halme, P., Rämä, T., Kosonen, L. &

Jakobsson, S. 2014: Sienet ja metsien luontoarvot. Norrlinia 27: 1-272.

Hansen, L. & Knudsen, H. (toim.) 2000: Nordic Macromycetes Vol. 1. Ascomycetes. Copenhagen.

Hansen, L. & Knudsen, H. (toim.) 2008: Funga Nordica. Agaricoid, boletoid and cyphelloid genera. Copenhagen.

Liimatainen, K., Niskanen, T., Dima, B., Kytövuori, I., Ammirati, J. F. & Frøslev, T. G. 2014: The largest type study of *Agaricales* species to date: bringing identification and nomenclature of *Phlegmacium* (*Cortinarius*) into the DNA era.

Salo, P., Niemelä, T., Nummela-Salo, U. & Ohenoja, E. (toim.) 2005: Suomen helttasienten ja tattien ekologia, levinneisyys ja uhanalaisuus. Kurikka.